

Abonnement pour un an
250 piastres

Adresse :

Idjtihad Constantinople

Téléph: St, 865

XIXème ANNÉE

1 Mars 1924 — No 163

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکھی [۲۴ نسخہ]
داخل ایچون ۲ ، خارج ایچون
۲ بچق ایرادر .

ادارہ خانہ سی

جفال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

اون طقوزنجی سنہ

نومرو ۱۶۳ - ۱ مارت ۱۹۲۴

حقیقی و تمام بر مدنیت نمونه سی : فین لر .

— ۱ —

فینلانڈیا بیرمدنیت و انسانیت باغده دیکنسز برکل اولمشلردر .
الشیخ موسی جاراالله بیکیف افندیبن ، محررلرمزدن قایا نوری
بکک ترجمه و نقل ابتدکی سطور آتیہی بیوک بر اعتنا ایله قارئره
عرض ایدیورز :

فینلانڈیا شمندوفرلرنده بوسیاحتیم ایکنجی دفعه ایدی .
بوندن اول ۱۹۱۰ سنه سنده ایکی هفته قدر فینلانڈیا
شهرلرنده کز مشدم .

ایلک سیاحتیمده بنم نظرم فینلانڈیانک طبیعی احوالنه ،
یعنی : هوا سنه ، صولرینه ، طاغیرینه ، طاشلرینه ،
آغاچلرینه ، اورمانلرینه ، کوللرینه ، چایلرینه باققدن
زیاده سازلوق ، طاشلوق یرلرده بزم شمال تورکلرندن ، روسلردن ،
قازاقلردن دهازیاده راحت یاشایان فینلرک اجتماعی حاللرینه
یعنی : اولرنده کی یاشایشلرینه ، اشیالرینه ، تمیزلکلرینه ؛
ترالرده ، پارقلرده ، فابریقهلرده ، صنایعخانهلرده ؛
ایشلرینه کوجلرینه ؛ دکانلرده ، بازارلرده ؛ تجارتلرینه ؛
تیاترولرده ، سینهمالرده ، لوقنطهلرده ، قهوهخانهلرده ؛
اوطورمهلرینه ؛ استراحت ساعتلرنده بایرام کونلرنده ؛
سوقاقلرده ، میدانلرده ؛ کزملرینه ، حرکتلرینه ،
لباسلرینه ؛ جمعیتلرده ، قادینلرک قیزلرک ادبلرینه ،
اعتبارلرینه ، نازسز تکلیفسز حرکتلرینه ، قونو -
شمملرینه ؛ جادهلرک ، یوللرک : نظافتیه ، ابتدائی
وتالی مکتبلرک : جنت مثالی بنالرینه ، پاکلکنه ؛
هیچ بر یرده میخانهلرک ، اسرافخانهلرک بولونمامه سنه ؛
البسه کینمکده : فقیرلرک ، زنکیئلرک مساواتنه ؛ سوقاق
باشلرنده پولیسلرک آزلغنه ؛ کلیسالرده ، عبادتخانهلرده
فینلرک ادبلرینه ؛ ایش ساعتلرنده ؛ پارقلرک ، میدانلرک
بوشلقلرینه ؛ عمومیتله باش کوزیله کورونن احوال
اجتماعیلرینه حیران اولوب فینلرک بوحاللرینی پک بکنمشدم .
فینلر عمومیتله - قادینلریده ارککلریده - ایش
آدامیدر . عطالت علامتی اولان فانتہزی البسهلری
ارککلرده ، نازللیق اثری اولان بیاض پاموق کی کوزل
الری وموسم مودهلرینی قادینلرده کورمدم . روسلرک

جمعیتلرنده موسم مودهلرینه رعایت ایتمه مک عیب اولدینی
حالده فینلرده مودهلره رعایت ایتمه مک عیب دکل ، آجلر
فقیرلر طوررکن کلفتلی زینتلرله تزین ایدلش البسه کیمک
عیدر . ایشته فینلرک زنکیئلرک ، فقیرلرک البسه
کینمکده سادهلکی ترجیح ایتملری بوندن طولاییدر .
فینلرده البسه نک قیمتلی اولماسی دکل ، تمیز اولماسی
معتبردر .

اولجه فینلرک احوال سائرہ سنی صورددیغ زمان فینلرده
بالان سویلک ، خیرسزلوق و خیانت کی شیلرک اولمادیغی
اوکره نمشدم . شیمدی ایسه بوفالقلرک اولمادیغی بالذات
کوزلرمله کوردم . فین شمندوفرلرنده بولجیلریتون اشیالرینی
واغونلرده براقوب کیمدکلری حالده غائب اولوق احتمالی
یوقدر . ترنده یالکسز بر قوندوکتور واردر . ترنده
بیلتمسز اوطورمق ، حیلہ کارلوق یامق فینلرده اصلا یوقدر .
تراموایلرده بیل ویرمک ، بیل باقق یوقدر . هرکس تراموایلرک
قوطلرینه معین پارہی آتار کیدر . قوطلرله معین پارہ
آتماق ویا یوز پارہ یرینه قرق پارہ آتمق کی احتماللر
فینلرک طبیعتلرنده مندیج اخلاق مفہومیلہ اصلا ممکن
دکلدر . فینلرک شوشو حاللرینی فین تراموایلرنده حیرتله
کوردم . چونکہ استانبول ، مصر ، روسیه شمندوفرلرک
وتراموایلرک حاللرینی بیلوردم .

ایلک سیاحتیمده (هلسنکفورس) شهرینه کیدرکن
(لاهتی) شهرنده حسن افندیکن خانہ سنه ایندم .
مقصدم : (لاهتی) ده تالی مکتبلرده آلمان - انگلیز
لسانلرک معلمی ، تورک - روس لسانلرک کوزل بیلن
کنج پروفوسوری زیارت ایتمک و ممکن اولورسه بر آز
معلومات آلمق ایدی .

حسن افندی : فینلرک صوک درجه احترام ایتدیکی
مانیفاطوره تجار معتبره سندن کنج بر مسلمان اولوب بکا
لازم اولان کنج پروفسورکده آشناسی ایمش .
حسن افندی ایله برابر پروفسورک زیارتہ کیتدک .
احترامله بزی قبول ایتدی . تورک لسانلرک صرف ونحو
قاعدہلرینه دائر بر ایکی مسئلہ سویلدی ، کتبخانه -
سندہ موجود اثرلری کوستردی . واعتذار ایدہلرک

(رونه به رغ) کي ذواتک اسملريني و خدمتلريني آکلاندی .

ایلك سياحتم قيش اثناسنده اولديني ايچون فين یری قارلر ، بوزلر ایله تماماً مستوردی . شیمدیکی سياحتم یازاولدیغندن اطرافکیشیلاکشی، آقارصولری، اورمانلری، کوزل کوللری، کنیش شوسه لری، بربرینه یقین شهرلری و قریه لری کوریوردق .

بزم هیچ بریمزک نظريني فين اراضيسنک او طبعی حاللری مشغول ایتوردی . طبعی حاللرینه بز دقت بیله ایتوردق .

قریم باغچلريني ، قافقاس طاغلريني ، وولغا - قاما ساحللريني ، سیریا سته پلريني ، تورکستان عربستان آفریقا جوللريني ، (شام) ، (سمرقند) ، (تاشکند) باغلريني ، هندستان عجائبی ، افغانستانک طاغللریله تاشلقلريني ، پتروغراد سازلقلريني بزم کي کورمش بيلمش آدملره فين اراضيسنک او طبعی حاللری ، تاشلقلری سازلقلری البته او قدر غریب کورونمز .

فين اراضيسنده موجود معدنلردن ديميری ، باقمی ، غرانیتی ، مرمری چیقار بزه اوجهتی یا هیچ معلوم دکل یاخود بزم کوزمزدده هیچ بر اهمیتی یوق کیدی . نظر دقم ، فینلاندا سازلقلرنده تاشلقلرنده کندی قوتیه اکین یرلری ایجادایدن فینلرک کندیلرینه ، حرکتلرینه ، طوغریلقلرینه تمیزلککرینه جلب ایدلمش ایدی . قونوشمیان آغزلیرینه ، عقللی باشلرینه ، ایشلین اللرینه ، صبر ایدن کولکلرینه مشقتلره بیوک آغزلقلره غلبه ایتک حقنده (المیثاق) کوننده ویرلمش عهدلرینه ایمانلرینه ، آلنلردن یاغورکي آقان ترلریله کیلمش اراضيسنه ، تمیزالبسه لرینه : نه لرندن باقیوردق .

« فینلر نرمدن ، نه وقت بورایه هجرت ایتشلر ؟ یدی سکن عصر محکومیتده قالش فینلر ملیتلرینی لسانلرینی ناصل محافظه ایتشلر ؟ » کي مسئله لر بزم ایچون او قدر مهم دکلدی . سازلقلری تاشلقلری اکیلک باغچه لک اورمانلق حالته کتیرمک چاره لری بولمش اولان فینلر : ملیت و محافظه چاره لری نه هر حالده بولورلر . فینلرک او

قیزلر لیسه سنده کی درس لرینه کیتدی . کنج پروفیسور غایت ساده یشایان جانلی ، نشاطلی بر آدمدر . آقشام ساعت آلتی راده لرنده اعاده زیارت ایچون بولندیغ یره کلدی . اوچ درت ساعت دوام ایدن مصاحبه سنده فینلرک تاریخلرینه دائر بزم ایچون غایت مهم شیملر بیان ایتدی . لنده بر ایستاتستیک واردی . فینلرک مکتبلرینه ، مطبوعاتنه فنی تجاری جمعیتلرینه ، شرکتلرینه ، محسولاتنه دائر الک صوک حسابلری کوستردی .

برمیلون قدر نفوسی اولان فینلرک آمریقا ده آوروپا ده بیک بش یوز قدر سفائن تجاریه سی اولدیغی ، چالیشماق اوزره آمریقا هجرت ایتش اولان فين عمله سنک آمریقا ده فين لساننده اون طقوز غزته سی بولوندیغی و فینلاندا ده یاشایان درت بیک قدر چنکانه لر ایچون ده فين لساننده بر جریده نشر ایدیلدیکنی سويلدی .

چو جوقلر ایچون تعلیمک عمومیتی مسئله سنده پروفیسور جنابلری :

— تعلیم بزده نظاماً مجبوری دکدر . لکن مقدس دیانتیز ایجابیه تعلیم بزده فرض کي هر انسانک کندینه عائد وظیفه در .

دیدي . بن بوسوزک معناسنی آکلادم ، تفسیرینی طلب ایدر کي سکوت ایتدم . پروفیسور جنابلری :

— اوقوماسی بازماسی اولایانه آدامک شرادنی ، دعواسی مقبول دکدر . مدنی معامله لرده اهلیت صامی اولاماز . فين هیئت اجتماعیه سنده اعضا اولور ایچونه اوقومور بازمور لازمدر .

دیدي . پروف ورک شو تفسیری اولکی سوزندن ده ها غریب کوروندی . مقدس دیانت نظرنده تعلیمک فرضامی : — اوقومق یازمق بيلمین آداملرک حقوق مدنیهدن ، فين هیئت اجتماعیه سنده اعضا لقدن محرومیتی معناسنده ایتش .

مصاحبه مزک صوکي فینلرده عائله ، تربیه ، طوپراق ، ادبیات مسئله لری اولدی . علملریله آوروپا ده کسب شهرت ایدن فين ادبیلرندن (وه سترمارق) ، (مه هلین) ،

(اجتهاد) ك اجتهادی حتمه

آنقرمه بویوک ملت مجلسنده شباط آئی اثناسنده
اجتهادك مدبر فکری بر قیچ دفعه موضوع بحث اولدی .
ازجه محترم برمبعوث اولان نعیم حازم فندی اجتهادکله سنه
الحاد کله سنی مرادف کوردی . محترم بمبعوث بویله بر اجتهاده
بولوندی ، بز « لیکل مجتهد نصیب ان اخطا فله اجر وان
اصاب فله اجران » یعنی هر مجتهد ایچون ثواب واردر
اگر اجتهادنده خطا ایدرسه بر ثواب قازانیر ، اگر اجتهادنده
اصابت ایدرسه ییکی ثواب آلیر « حکم شریف و بلندینه
مؤمنز . اجتهادك صمیمیلکه موجود و تام اولاجغنی سویله مهیه
حاجت کورمه یز . بز هر اجتهاده حرمت ایدر و (اجتهاد) ده
یر و یریز . لاقیل یکر می بش سنه دنبری یار دیکلر من منصف
بر نظره کوزدن کچیر یلسه و لایخطی اولمایان انسانلق نظردن
اوزاق طو توماسه آمال و مساعیمزك مملکتیمز ، ملتیمز
دینیمز ، دولتمز ، اساعمز ، علمیمز یو کسلتمه معطوف
و عموم ابنای نوعمزك تذهیب و اعلاسنه مصروف اولدیغی
کورولور . اجتهادك پره نسیب لری ، « مدیر فکریلر من » عنوانی
آلتنده مجموعه مزك اکثر نسخه لرنده موجوددر . شیمدی
بر دفعه دها طویل اولارق محترم معارضلر مزك نظر
انصافلرینه عرض ای دیورز :

§ حریتلر اقدم و اقدسی حریت ، جدانیه در :
اعتقادی انتخاب و اظهارده سربست اولمایان کیمسه روحنك
یاریسینی ضایع ایدر .

قادر فعالیت کوز اوکنده طوررکن « طوفاندن صوکره
میلاددن اول آسیادن قالقوب بورالره کلیدلر » سوزی
کی خیال تاریخلرینك نه اهمیتی واردر ؟ او یله سوزلر
یازیلخانه لرده غفلت دقیقه لرنده مورخلرک واسع خیاللرینه
کلیر . لیکن سازلقلرده حسابمیز مشقتلر نتیجه سی اولارق
حاصل اولان بیلمش تارالری باغچه لری کورهن انسانلر
او یله خیاللری دوشونمز . فعالیت : خیاللری دکل ،
بلکه ایشلری آراتیر .

[مابعدی کله جک نسخه ده]

§ شخصی ، معشری ، سیاسی استقلاللرکده آناسی
اقتصادی استقلالدر .

§ حرب ، بین الملل هیچ راختلافی ، نهائی و قطعی بر
صورته ، فصل ایده من و هر تجاوزی حرب ملعوندر .
§ بر قومك مصائبك دیکر بر قوم ایچون فوائد اولسی
فکری سفیل و باطل برز عمدر : اقوام آرسنده کی ارتباط
عمومجه مصدق بر حادثه اجتماعیه در .
§ « تك بر آدامه پاییلان بر حقسزلق عموم ایچون بر
تهدید تشکیل ایدر . »

§ تعلیم و تربیه او یله بر استقامت تعقیب ایتدی در ، که
فردلر نقطه استنادلرینی جماعتلرده دکل کندی کندیلرنده
بولسونلر و ذکادن زیاده سنجیه تمیه اولونسون .
§ کرک قولده ، کرک فعلده ، جسارت ، سنجیه نك
بلاغتیدر .

§ ادبیات ، صناعات ، شعر ، موسیقی روحلره عمدانی
بر رقت و قدرت افاضه ایدر .

§ بجران اجتماعی نك اوکنه کچمک ، استعمار زراعی یی
تشجیع ایله برابر مکتبلری نفسز Déclassé لر ، پواتیقه جیلر
تخریبکار اختلاجلیلر فابریقه لری اولمادن قور تارمقله ممکن
اولور .

§ ادیانك مقصد معقولی انسانلر آره سنده مسالمت ،
اخوت و محبت شیمه لرینی تحکیم ایتکدر ، غایه سی تأمین
شفا اولدیغی حالده اشتداد مرضه خادم اولان دوانك
اهالی اعمالندن اولادر .

§ هر جهته حقیقه قوتلی فردلر و یا جمعیت لر او فردلر
و یا جمعیت لر در ، که مدافعه موجودیت ایچون شدت استعمانه
مجبور اولاجق بر وضعیت کتدی لرینی دوشورمه یی بیلیرلر .
§ قوت حقه تقدم ایتسه بیله حقه تمثیل ایده من .
§ شرقی غریبک دوننده بر اقان عامل ، ازجه ، قادینك
شرقه کی وضعیتیدر .

§ بر مملکتك حقیقی بیوکلیکی نه نفوسنك چوقاغلنده ،
به طور اغنک زنکینلک کندنه ، نه اراضینك ککیشلک کندنه ،
نده حکومتنك قدرت عسکریه سنده دکل ، آنجا
و طنشلرینك قیمت اجتماعیه لرنده مندمچدر .